

**TÜRKİYE'DE İKİZ AÇIK HİPOTEZİ: TODA-YAMAMOTO
NEDENSELLİK YAKLAŞIMI**Bayram AYDIN¹Mahmut Şaban AFSAL²**Öz**

Cari işlemler dengesi ile bütçe dengesi arasındaki ilişki uzun yıllardır süregelen bir tartışma konusudur. Geleneksel Keynesyen yaklaşım iki açığın birbiriyle ilişkili bulunduğunu ileri sürerken Ricardocu Denklik Teoremi bu ilişkiyi reddetmektedir. Türkiye ekonomisinde uzun yıllardır kronikleşmiş bütçe açığı ve cari açık gözlemlenmektedir. Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye ekonomisi için ikiz açık hipotezinin varlığının sınanması ve cari açık ile bütçe açığı arasındaki nedensellik ilişkisinin yönünün tespit edilmesidir. Çalışmada 1975-2015 dönemi yıllık bazda veriler istihdam edilmiş olup analiz için Toda ve Yamamoto (1995) nedensellik testi tercih konusu olmuştur. Uygulama bulguları, Türkiye'de bütçe açığı ve cari açık arasında çift yönlü nedensellik ilişkisinin olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: İkiz Açık Hipotezi, Cari İşlemler Açığı, Bütçe Dengesi Açığı, Toda-Yamamoto Nedensellik Yaklaşımı

**THE TWIN DEFICIT HYPOTHESIS IN TURKEY: TODA-
YAMAMOTO CAUSALITY APPROACH****Abstract**

The relationship between the budget balance and the current account balance is a matter of debate for many years. While the Traditional Keynesian Approach recognizes that there is a relationship between the two deficits, the Ricardian Equivalence Hypothesis rejects this view. Turkey's economy has been observed in chronic current account deficit and budget deficits for many years. The main aim of this study was to test whether the twin deficits hypothesis is valid in Turkey's economy and to determine the direction of the causality relationship between the budget deficit and the current account deficit. In the study, data were employed on an annual basis in the period 1975-2015 and time series analysis was preferred. The direction of the causality between the budget deficit and the current deficit was examined using the Toda and Yamamoto (1995) causality test and bi-directional causality relationship was determined between the variables.

Keywords: Twin Deficits Hypothesis, Current Account Deficit, Budget Deficit, Toda-Yamamoto Causality Approach

¹ Arş. Gör. Bozok Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, bayram.aydin@bozok.edu.tr, orcid.org/0000-0003-4238-7779

² Arş. Gör. Bozok Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, mahmut.afsal@bozok.edu.tr, orcid.org/0000-0003-3708-5215

1.Giriş

1980'lerde Amerika Birleşik Devletleri büyük çaplı bütçe dengesi sorunları yaşamıştır. Meydana gelen bütçe açıkları iktisadi etkinliğin düşmesine sebep olmuştur. Daha sonra bütçe dengesi açıklarını büyük oranlı dış ticaret açıkları takip etmiştir. Yaşanan bu durum “iki açık arasındaki ilişkiyi ifade eden ikiz açık tartışmasını başlatarak ekonomi politikalarının önemli bir konusu haline gelmiştir”. İki açığın birlikte yaşanması problemi sadece ABD’de değil, Japonya ve Almanya gibi birçok gelişmiş ülkelerde de görülmüştür. İktisat literatüründe İkiz Açık Hipotezi, cari açık ve bütçe açıkları ilişkisini açıklamaktadır (Şahin, 2015; Khalid ve Guan, 1999: 389).

Bütçe açığı, cari işlemler açığını birçok kanaldan etkileyebilmektedir. İktisadi literatürde ikiz açık hipotezine dönük iki ana teorik yaklaşım vardır: Bu yaklaşımlar; Keynes’in Geleneksel Yaklaşımı ile Ricardo’nun Denklik Teorisi’dir. Keynes’in Geleneksel Yaklaşımı temel olarak Mundell-Fleming modeline dayanmaktadır. Bu modele göre, bütçe açıklarındaki bir artış faizlerde bir artışa neden olmakta ve yurtiçi faiz oranlarının yurt dışı faiz oranlarından yüksek olması dolayısıyla sermaye girişini hızlandırmaktadır. Sermaye girişi ile birlikte yerli paranın yabancı para karşısında değer kazanması ithalat eğilimini arttırmaktadır. Sonuç olarak, cari işlemler dengesi açığında bir artış meydana gelmektedir (Islam, 1998:123). Bir diğer açıdan ikiz açık arasındaki ilişki incelenecek olursa, vergilerdeki bir artış özel sektör harcamalarının kısılmasına yol açarak bütçe açığının kapatılmasına katkıda bulunacaktır. Harcamalardaki düşüş ithalatın azalmasına ve ihraç mal arzının artmasına neden olmakta ve bu durum cari işlemler açığının düşmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla bu yaklaşım iki açık arasında pozitif bir korelasyonun olduğunu söylemekte ve ikiz açık hipotezini ileri sürmektedir. Barro’nun (1974) geliştirdiği ve Ricardocu Denklik Teorisi olarak bilinen yaklaşımda ise Keynesyen görüşün tam aksi iddia edilmekte ve bütçe açıkları ile cari işlem açıkları arasında herhangi korelasyonun bulunmadığı savunulmaktadır. Ricardocu görüşe göre ise kamu harcamaları değişmeksizin vergilerdeki bir artış cari açıklar üzerinde etkisiz olacaktır. Diğer bir deyişle, kamu harcamalarının finansman yöntemlerinin değişmesi, özel kesim harcamalarında bir değişim yaratmayacağı ileri sürülmektedir (Enders ve Lee, 1990: 373).

“Geleneksel Keynesyen Yaklaşımda, cari açık ile bütçe açığı arasındaki ilişkiye ait iki temel çıkarsama bulunmaktadır. Bunlardan ilki, bütçe açığı ile cari açık arasında pozitif bir ilişkinin olduğudur. Diğeri ise, değişkenler arasındaki bu ilişkinin ya da etkileşmenin nedensellik çerçevesinde yönü ile ilgilidir. Keynesyen yaklaşımda, genellikle cari açığın nedeninin bütçe açıkları olduğu ifade edilmektedir.” Yani kamu giderlerinin artırılması ya da vergi gelirlerinin azalması sebebiyle bütçe açığının yükselmesi beraberinde cari açığı da artıracığı söylenmektedir. Bu durum aşağıdaki gibi ifade edilebilir (Üzümcü ve Kanca, 2013);

$$\text{Cari İşlemler Dengesi} = f(\text{Bütçe Dengesi}) \quad (1)$$

Ricardo’nun Denklik Teorisi ise bütçe dengesizliği ve cari açık arasında herhangi bir korelasyonun olmadığını söylemekte ve ikiz açık hipotezini reddetmektedir.

Türkiye’de de uzun süreli cari işlem açıkları gözlemlenmektedir. Bu açığın nedeninin bütçe açıklarının olup olmadığının araştırılması büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmanın temel amacı, 1975-2015 dönemi yıllık frekansta verileri

kullanılarak Türkiye ekonomisi açısından ikiz açık hipotezinin doğruluğunu test etmektir. Bu bağlamda Türkiye için ikiz açık hipotezi Toda-Yamamoto nedensellik analiziyle sınanacaktır.

2. Teorik Çerçeve

Açık ekonomilerde bütçe dengesi ile cari işlemler dengesi ilişkisi Keynesyen açık ekonomi modeline dayanarak gösterilmektedir. Buna göre;

$$Y = C + I + G + (X - M) \quad (2)$$

$$S - I = Y - C - I - G = (X - M) \quad (3)$$

Burada Y , milli geliri, C özel tüketimi, I yatırımları, G kamu harcamalarını, X ihracatı, M ithalatı, S tasarrufları ($X - M$) net ihracatı ve ($C + I + G$)' de toplam harcamaları göstermektedir. Alternatif olarak denklem yazılacak olursa;

$$Y = C + S + T \quad (4)$$

Burada T , vergileri göstermektedir. 2, 3 ve 4 numaralı denklemlerde düzenlemeler yapılırsa aşağıdaki gibi bir eşitlik elde edilmektedir.

$$(X - M) = S_p - I - (G - T) \quad (5)$$

Burada ($X - M$) cari dengeyi, ($G - T$) ise bütçe dengesini, S_p ise özel kesim tasarruflarını göstermektedir. Yukarıda elde edilen eşitlikte cari işlemler dengesi ile bütçe dengesi arasındaki teorik ilişki gösterilmektedir. Buna göre bütçe açıklarının artması cari açıkları da arttıracaktır. ($S_p - I$)'nin veri olarak varsayılırsa vergiler sabit iken kamu harcamalarında bir artış bütçe açığını ($G - T$) arttırarak cari açığı etkileyecektir (Utkulu, 2003).

3. Seçilmiş Literatür

Literatürde bütçe dengesi ile cari denge arasındaki ilişki birçok akademik incelemeye konu olmuştur. Elde edilen sonuçlar birbirinden farklılık göstermektedir. Literatürde ikiz açık üzerine yapılan çalışmalar sonucunda değişkenler arasındaki ilişki dört adet sonucu ortaya çıkarmaktadır. Bunlardan ilki Geleneksel Keynesyen Yaklaşımın ortaya attığı ikiz açık hipotezini destekleyen çalışmalardır. Yani bütçe açıklarının, cari işlem açıklarına neden olduğu sonucudur. Normandin (1999), çalışmasında 3 aylık frekanstaki verileriyle 1950:01-1992:03 dönemi arasında ABD ve Kanada üzerine yaptığı eşbütünleşme çalışmasında Geleneksel Keynesyen Yaklaşımı destekleyen sonuçlar bulmuş ve ikiz açık hipotezinin doğruluğunu kabul etmiştir. Bahmani-Oskoe (1989) ABD'nin 1973-1985 döneminde federal bütçe açığının cari işlemler açığı üzerine etkilerini incelediği çalışmasında, federal bütçe açıklarının ABD'nin cari açığına katkıda bulunduğu sonucuna varmıştır. Salvatore (2006), 1973-2005 döneminde G-7 ülkeleri üzerinde ikiz açık hipotezini regresyon analizi ile sınamış ve hipotezin geçerliliği kabul edilmiştir. Acaravcı ve Öztürk (2008) 1987:01-2005:04 döneminde Türkiye için ikiz açık hipotezinin geçerliliğini inceledikleri çalışmada, ARDL yaklaşımını kullanmışlardır. Analiz bulguları, cari açık ile bütçe açıkları arasında uzun dönem ilişkisi bulunduğunu savunan Geleneksel Keynesyen Yaklaşımı desteklemektedir. Ayrıca, Diboğlu (1997), Anoruo ve Ramchander (1998), Mangır (2012) ile Saysombath ve Kyophilavong (2013) ikiz açık hipotezini destekleyen sonuçlara ulaşmışlardır.

Yapılan çalışmalardan elde edilen diğer bir sonuç ise ikiz açık hipotezinin tam tersi olan cari açıklardaki artışların bütçe açıklarına sebep olduğuna yönelik bulgulardır. Alkswani (2000), Suudi Arabistan üzerine 1970-1999 verileriyle yaptığı çalışmada değişkenler arasında uzun dönemli ilişkinin var olduğu ve cari

açıktan bütçe açığına doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi bulunduğu sonucuna ulaşmıştır. Güriş ve Yılgör (2008), 29 OECD ülkesi üzerine yaptığı panel veri nedensellik çalışmasında dış ticaret açığından bütçe açığına yönelik tek taraflı nedensellik saptamıştır. Chan ve Hsu (2009), çalışmalarında bu makalenin de yöntemi olan 1980-2007 verileriyle 5 Kuzey Avrupa ülkesi, 4 Asya Kaplanları ülkesi ve Amerika Birleşik Devletleri üzerinde Toda-Yamamoto nedensellik testini kullanmış ve cari açıktan bütçe açığına yönelik nedenselliğin olduğunu saptamıştır.

Üçüncü sonuç ise değişkenler arasında geri besleme hipotezinin varlığıdır. Yani cari açık ve bütçe açığı arasında çift taraflı nedenselliğin bulunmasıdır. Mukhtar, Zakaria, ve Ahmed (2007), Pakistan için yaptıkları çalışmada 1975-2005 dönemi verileriyle Engle-Granger eşbütünleşme ile Granger Nedensellik analizlerini uygulamış ve değişkenler arasında iki yönlü nedensellik tespit edilmiştir. Ganchev (2010) ise Bulgaristan üzerinde 2000-2010 verileriyle çalışmış, VAR Model ve Granger Nedensellik analizlerini kullanmıştır. Ulaşılan bulgular doğrultusunda; bütçe açığı ve cari açık çift yönlü nedensellik barındırmaktadır. Pahlavani ve Saleh (2009) 1970-2005 yılları arasında Filipinlerde cari açık ve bütçe açığı ilişkisini yıllık verilerle Toda-Yamamoto nedensellik analizi ile incelemiştir. Analiz sonuçları cari açık ve bütçe açığı değişkenleri arasında çift yönlü nedensellik olduğunu göstermiş ve geri besleme hipotezinin varlığı kabul edilmiştir. Islam (1998) ise Brezilya'da 1973:Q1-1991Q4 dönemi için Granger nedensellik analizi ile incelemiştir. Analiz bulguları Brezilya'da değişkenlerin çift yönlü nedenselliğe sahip olduğunu göstermiştir. Kearney ve Monadjemi (1990) ABD ve Avustralya'nın da içinde olduğu 8 ülke için 1972-1987 döneminde cari işlemler açığı ve bütçe açığı ilişkisini VAR modeline dayanarak incelemiş ve değişkenler arasında çift yönlü nedensellik ilişkisinin bulunduğunu saptamıştır.

Elde edilebilecek dördüncü sonuç ise Ricardocu denklik hipotezinin savunduğu bütçe açıkları ile cari açık arasında herhangi bir ilişkinin bulunmadığı hipotezdir. Enders ve Lee (1990) ABD için cari açık ve bütçe açığı ilişkisini 1947-1987 yılları arasında VAR analizine dayalı olarak incelemiştir. Test sonuçları iki değişkenin birbirinden bağımsız olduğunu göstermekte ve Ricardocu Denklik hipotezini desteklemektedir. Bilgili ve Bilgili (1998), Singapur, Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri üzerindeki çalışmalarında, 1965-1993 dönemini kapsayan veriler istihdam etmiş, yapılan regresyon analizinde bütçe dengesinin cari denge üzerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür. Çalışmada ulaşılan bulgular Ricardocu görüşü destekler niteliktedir. Aksu ve Başar (2009), 1994:09-2008:09 periyodundaki veriler yardımıyla Türkiye için ikiz açık hipotezini sınır testi yöntemiyle incelemiş Türkiye'de bütçe açıklarının dış ticaret açıkları üzerinde rolünün bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Kör (2012) ise, Türkiye'de 1992-2011 yılları arasında ikiz açık hipotezini VAR model ve Granger Nedensellik analizleriyle incelemiş ve değişkenler arasında herhangi bir nedensellik ilişkisinin bulunmadığı neticesine ulaşmıştır. Bu durum Ricardocu Denklik Teorisi'ni doğrulamaktadır.

4. Veri Seti ve Metodoloji

Çalışmada Türkiye ekonomisi için ikiz açık hipotezini incelemek ve cari açık ile bütçe açıkları arasındaki nedenselliğin yönünü tespit etmek üzere 1975-2015 dönemi yıllık frekansta veriler kullanılmıştır. Verilerin alındığı yerler Tablo 1'de gösterilmiştir. Literatürün geneline de uyularak çalışmada değişkenler Bütçe Dengesi/GSYH (BA) ile Cari İşlemler Dengesi/GSYH (CA) olarak kullanılmıştır. Analizin uygulanmasında Eviews 9 paket programı kullanılmıştır.

Tablo 1. Çalışmanın Değişkenleri

Değişken	Kısaltması	Kaynak
Bütçe Dengesi/GSYİH	BA	Maliye Bakanlığı, Dünya Bankası
Cari İşlemler Dengesi/GSYİH	CA	TCMB, Dünya Bankası

Toda-Yamamoto nedensellik testi Vector Autoregressive (VAR) modeline dayanmaktadır. Analizde VAR modelinin uygun gecikme uzunluğunun (m) ve kullanılan serilerin en büyük durağanlık derecesinin (dmax) belirlenmesinin ardından (m+d_{max}) boyutunda bir VAR modeli tahmin edilir. Toda-Yamamoto nedensellik yaklaşımında tahmin edilen VAR (m+dmax) modeli eşitlik 6 ve 7'deki denklemlerden oluşmaktadır (Toda ve Yamamoto, 1995).

$$Y_t = \omega + \sum_{i=1}^m a_{1i}X_{t-i} + \sum_{i=1}^m \beta_{1i}Y_{t-i} + \sum_{j=m+1}^{dmax} \delta_{1j}X_{t-j} + \sum_{j=m+1}^{dmax} \theta_{1j}Y_{t-j} + \varepsilon_{1t} \quad (6)$$

$$X_t = \varphi + \sum_{i=1}^m a_{2i}X_{t-i} + \sum_{i=1}^m \beta_{2i}Y_{t-i} + \sum_{j=m+1}^{dmax} \delta_{2j}X_{t-j} + \sum_{j=m+1}^{dmax} \theta_{2j}Y_{t-j} + \varepsilon_{2t} \quad (7)$$

Uygun gecikme uzunluğu (m) bilgi kriterleri yardımıyla, maksimum bütünleşme derecesi (d_{max}) ise birim kök testleriyle belirlenebilmektedir. Değişkenler arasındaki karşılıklı nedensellik ilişkisinin varlığını belirlemek amacıyla H₀: a_{1i} = 0 ve H₀: a_{2i} = 0 hipotezleri düzenlenmiş WALD test istatistiği kullanılarak sınanmaktadır. Hesaplanan MWALD test istatistik değeri k serbestlik dereceli X² tablo değerinden büyük olması durumunda yukarıda bahsedilen hipotezler reddedilmektedir (Toda ve Yamamoto, 1995).

5. Analiz Bulguları

Analize başlamadan önce değişkenlerin tanımlayıcı istatistiklerinin incelenmesi analiz açısından faydalı olacaktır. Değişkenlerin ortalama, standart hata, maksimum ve minimum değerleri gibi tanımlayıcı istatistikleri Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Tanımlayıcı İstatistikler

	BA	CA
Minimum	-77.40998	-0.086750
Maksimum	-0.00000513	0.007675
Ortalama	-15.72770	-0.017075
Standart Sapma	23.34684	0.022216
Basıklık	4.163644	4.111209
Çarpıklık	-1.518116	-1.371074
Gözlem Sayısı	41	41

Tablo 2'deki tanımlayıcı istatistiklere göre BA değişkeninin CA'ya kıyasla standart sapmasının ve maksimum değer ile minimum değer arasındaki farkın yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Ayrıca, hem BA hem de CA'nın sola doğru çarpık oldukları görülmektedir.

Tablo 3. Korelasyon Matrisi

	CA	BA
CA	1.000	
BA	0.278	1.000

Değişkenlere ait korelasyon katsayılarının yer aldığı Tablo 3'e göre bütçe açığı ve cari açık arasında pozitif bir korelasyonun bulunduğu görülmektedir. Bu katsayılar bütçe açıkları ile cari açıkların birlikte hareket etme eğilimlerini ortaya koyabilecek ön bilgiler içermektedir.

Toda-Yamamoto nedensellik testi için maksimum durağanlık derecesini (d_{max}) belirleyebilmek amacıyla birim kök testlerinin yapılması gerekmektedir. Tablo 4, Augmented Dickey-Fuller (ADF) birim kök test sonuçlarını göstermektedir. Serilerin birim kök analizi yapılırken trendli ve sabit terimli model kullanılmıştır.

Tablo 4. Serilerin ADF Birim Kök Test Sonuçları

Değişkenler	ADF Test İstatistiği	%1	%5	%10	Olasılık Değeri
BA	-3.488614	-4.211868	-3.529758	-3.196411	0.0547
CA	-3.095407	-4.205004	-3.526609	-3.194611	0.1212
D(BA)	-6.017681	-4.234972	-3.540328	-3.202445	0.0001
D(CA)	-6.771490	-4.219126	-3.533083	-3.198312	0.0000

Serilerin durağan olabilmesi için mutlak ADF test istatistik değerinin, mutlak değerdeki kritik değerlerinden büyük olması gerekmektedir. BA ve CA değişkenlerinin seviye değerlerindeki %1 ve %5 kritik değerleri ADF test istatistik değerinden büyüktür. Sonuç olarak, değişkenler düzey değerlerinde durağan değildir. D(BA) ve D(CA), BA ve CA değişkenlerinin birinci farkını göstermektedir. Farkı alınan değişkenlerde tüm anlamlılık düzeylerinde ADF test istatistik değeri kritik değerinden büyüktür. Yani, BA ve CA birinci farklarında durağan hale gelmiştir. Bu durumda Toda-Yamamoto nedensellik testi için gerekli olan d_{max} değeri 1'dir.

Değişkenlerin uygun gecikme uzunluğu (m) VAR model yardımıyla bulunabilir. Tablo 5, BA ve CA değişkenleri için VAR model uygun gecikme uzunluğu tahmin sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 5. VAR Model Uygun Gecikme Uzunluğu Tahmin Sonuçları

Gecikme Sayısı	LR	FPE	AIC	SC	HQ
0	-	0.331655	4.572062	4.660939	4.602742
1	83.86489	0.030347	2.179855	2.446486*	2.271896
2	10.85728	0.026641	2.046517	2.490902	2.199919
3	5.965111	0.027248	2.062049	2.684188	2.276811
4	2.219869	0.031844	2.205241	3.005134	2.481364
5	13.80065*	0.022984*	1.858785*	2.836433	2.196269*
6	4.230620	0.024573	1.895056	3.050457	2.293900

Tablo 5’de (*) işareti bilgi kriterlerine göre en uygun gecikme uzunluğunu göstermektedir. Schwarz Information Criterion (SC) ikinci gecikmenin uygun olduğunu işaret ederken, Sequential Modified LR Test Statistic (LR), Final Prediction Error (FPE), Akaike Information Criteria (AIC), Hannan–Quinn Information Criterion (HQ) bilgi kriterleri ise beşinci gecikme uzunluğunun en uygun gecikme uzunluğu olduğu işaret etmektedir. Bu nedenle, analizde VAR modeli için uygun gecikme uzunluğu (m) 5 olarak alınmıştır. Sonuç olarak, Toda–Yamamoto nedensellik testi için genişletilmiş gecikme uzunluğu ($m+d_{max}$) 6 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 6. Toda–Yamamoto Nedensellik Testi Sonuçları

	Gecikme uzunluğu $m=5, d_{max}=1$	X^2 istatistiği	Olasılık Değeri
CA→BA	6	15.86840	0.0072
BA→CA	6	24.58993	0.0002

Toda-Yamamoto nedensellik testinde H_0 hipotezi değişkenler arasında nedenselliğin olmadığını ifade ederken, H_1 hipotezi ise nedenselliğin bulunduğunu ifade etmektedir. Tablo 6’daki sonuçlara göre, bütçe açığından cari açığa ve cari açıktan bütçe açığına doğru nedenselliğin olmadığını ifade eden H_0 hipotezi %1 ve %5 anlamlılık düzeylerinde reddedilmektedir. Bu durumda Toda-Yamamoto testi sonuçları bütçe açığı ve cari açık arasında çift yönlü nedenselliğin bulunduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, Türkiye’de bütçe açıkları ve cari açıklar arasında geri besleme durumu mevcuttur. Bütçe dengesinde meydana gelecek bir değişiklik cari işlemler dengesini etkilerken, cari işlemler dengesinde meydana gelecek bir değişiklik de bütçe dengesini etkileyecektir.

6. Sonuç

İktisat literatüründe, bütçe dengesi ile cari işlemler dengesi arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok akademik çalışma mevcuttur. Fakat elde edilen sonuçlar farklılık göstermektedir. Geleneksel Keynesyen Yaklaşım, bütçe açıklarının cari açığın nedeni olduğunu ifade eden ikiz açık hipotezini ortaya atmış ve iki parametre arasında pozitif yönlü bir korelasyonun olduğunu savunmaktadır. Ricardocu yaklaşımda ise bu görüşün tersini desteklenmekte ve bütçe açıkları ile cari işlem açıklarının herhangi bir ilişkiye sahip olmadığını dolayısıyla ikiz açık hipotezinin geçersiz olduğunu ileri sürülmektedir. Ayrıca, literatürde cari açıkların bütçe açığının nedeni olduğunu ve değişkenler arasında iki yönlü nedensellik (geri besleme) durumunun olduğunu tespit eden çalışmalarda bulunmaktadır.

Türkiye ekonomisinde bütçe açıkları ve cari açıklar uzun yıllardır gözlemlenmektedir. Çalışmada, 1975-2015 dönemi yıllık frekansta verilerle ikiz açık hipotezinin Türkiye ekonomisi için geçerliliği VAR (Vector Autoregression) modeline dayanan Toda-Yamamoto nedensellik testi kullanılarak incelenmiş ve bütçe açığı ile cari açık arasındaki nedenselliğin yönü tespit edilmiştir. Toda-Yamamoto nedensellik testi sonuçları bütçe açığı ve cari açık arasında çift yönlü nedenselliğin bulunduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, iki açık arasında karşılıklı bir etkileşimin bulunduğunu saptanmıştır.

Nedensellik ilişkisinin çift yönlü olduğu dikkate alındığında Türkiye ekonomisinde cari açığı azaltmak üzere uygulanacak kur politikaları ile dış ticaret politikaları bütçe açığı üzerinde de etkili olacaktır. Cari açığı artıracak yönde uygulanan politikalar ise bütçe dengesini negatif etkileyecektir. Kamuda

uygulanacak tasarruf tedbirleri ve vergi gelirlerini artırmaya yönelik bütçe dengesini destekleyici politikalar bütçede oluşturacağı olumlu etkinin yanında cari açıklar üzerinde de olumlu etki yaratacaktır. Aksi durumda bütçe dengesinin bozulması cari işlemler dengesini de tahrip edecektir. Dolayısıyla maliye politikaları ve dış ticaret politikaları belirlenirken, bütçe dengesini koruyucu ve dış açıkları giderici ekonomi politikalarının birbirleri ile uyumuna dikkat edilmelidir.

Kaynakça

- Acaravcı, A. ve Öztürk, İ. (2008). Twin Deficits Phenomenon: Empirical Evidence From the ARDL Bound Test Approach for Turkey. *Bulletin of Statistics & Economics*, 2(A08), 57-64.
- Aksu, H. ve Başar, S. (2009). Türkiye İçin İkiz Açıklar Hipotezi'nin Tahmini: Bir Sınır Testi Yaklaşımı. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 64(4), 1-14.
- Alkswani, M. A. (2000). The Twin Deficits Phenomenon in Petroleum Economy: Evidence From Saudi Arabia. 1-25. Erişim Adresi: <http://www.mafhoum.com/press2/79E15.pdf>
- Anoruo, E. ve Ramchander, S. (1998). Current Account and Fiscal Deficits: Evidence From Five Developing Economies of Asia. *Journal of Asian Economics*, 9, 487-501.
- Bahmani-Oskooee, M. (1989). Effects of the U.S. Government Budget on Its Current Account: An Empirical Inquiry. *Quarterly Review of Economics and Business*, 29, 4, 76-91.
- Barro, R. J. (1974). Are Government Bonds Net Wealth?. *Journal of Political Economy*, 82, 1095-1117.
- Bilgili, F. ve Bilgili, E. (1998). The Effects of Budget Deficit On Current Account Balance: Theory and Empirical Evidence. *Munich Personal RePEc Archive*; Working Paper No: 80866.
- Chang, J-C. ve Hsu, Z-Z. (2009). Causality Relationships between the Twin Deficits in the Regional Economy. Erişim Adresi: <https://www.researchgate.net/publication/260389192>
- Diboğlu, S. (1997). Accounting for US Current Account Deficits: An Empirical Investigation. *Applied Economics*, 29, 787-793.
- Enders, W. ve Lee, B.S. (1990). Current account and budget deficits: twins or distant cousins?, *The Review of Economics and Statistics*, 72, 373-381.
- Ganchev, G. T. (2010). The Twin Deficit Hypothesis: The Case of Bulgaria. *Financial Theory and Practice*, 34(4), 357-377.
- Güriş, S. ve Yılğör, M. (2008). OECD Ülkelerinde Bütçe Açıkları ve Dış Ticaret Açıkları Arasındaki İlişki: Panel Veri İle Nedensellik Analizi. *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, 25(2), 773-783.
- İslam, M.F. (1998). Brazil's Twin Deficits: An Empirical Examination. *Atlantic Economic Journal*, 26(2), 121-128.
- Kearney, C. ve Monadjemi, M. (1990). Fiscal Policy and Current Account Performance: International Evidence on The Twin Deficits. *Journal of Macroeconomics*, 12(2), 197-219.

-
- Khalid, M.A. ve Guan, T.W (1999). Causality Tests of Budget and Current Account Deficits: Cross-Country Comparisons. *Emperical Economics*, 24,389-402.
- Kör, E. (2012). İkiz Açıklar Hipotezi: Türkiye Örneği. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Mangır, F. (2012). Türkiye İçin İkiz Açıklar Hipotezi Testi (1980-2011). *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(2), 136-149.
- Mukhtar, T., Zakaria, M. ve Ahmed, M. (2007). An Empirical Investigation For The Twin Deficits Hypothesis in Pakistan. *Journal of Economic Cooperation*, 28(4), 63-80.
- Normandin, M. (1999). Budget deficit persistence and the twin deficits hypothesis. *Journal of International Economics*, 49, 171-193.
- Pahlavani, M. ve Saleh, A.S. (2009). Budget Deficits and Current Account Deficits in The Philippines: A Causal Relationship?. *American Journal of Applied Sciences*, 6(8), 1515-1521.
- Salvatore, D. (2006). Twin deficits in the G-7 countries and global structural imbalances. *Journal of Policy Modeling*, 28, 701-712.
- Saysombath, P. ve Kyophilavong, P. (2013). Twin Deficits in the Lao PDR: An Empirical Study. *International Business and Management*, 7(1), 62-68.
- Şahin, D. (2015). İkiz Açık Hipotezinin Geçerliliği: Türkiye Örneği (1995-2013). *Yönetim ve Ekonomi*, 22(1), 49-59.
- Toda, H. Y. ve Yamamoto, T. (1995). Statistical İnference İn Vector Autoregressions With Possibly İntegrated Processes. *Journal of Econometrics*, 66, 225-250.
- Utku, U. (2003). Türkiye’de Bütçe Açıkları ve Dış Ticaret Açıkları Gerçekten İkiz mi? Koentegrasyon ve Nedensellik Bulguları. *Dokuz Eylül Üniversitesi, İİBF Dergisi*, 18, 1-47.
- Üzümcü, A. ve Kanca, O. C. (2013). İkiz Açık Hipotezi: Türkiye Üzerine Bir Uygulama (1980-2012). *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 17-42.
-

